

Ommetje op de fiets 'Sporen van vroeger'

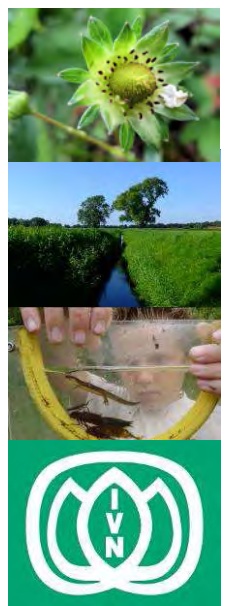
IVN Oirschot, Noord-Brabant

Start-/eindpunt: Postkantoor aan de St. Jorisstraat 8 te Oirschot.

Lengte: 13 km (is ook te lopen, maar is dan geen 'ommetje' meer te noemen).

Begaanbaarheid: vlak en goed begaanbaar voor iedereen.

Dit ommetje voert u al fietsend door de Mortelen, het grootste landschapsreservaat van Noord-Brabant. Delen van De Mortelen zien er nog uit zoals de landschappen in de 19^e eeuw, want de ruilverkaveling kreeg hier weinig kans. Het landschap, de gehuchten en de boerderijen die u passeert, geven u een indruk van het leven van die tijd. Het gebied kent een rijke flora en fauna.

Routebeschrijving

LA: linksaf, RA: rechtsaf, RD: rechtdoor.

1. U start bij het postkantoor aan de St. Jorisstraat 8. Fiets richting de rotonde (Kempenweg).
2. Ga de 1^e straat RA (Harnasweg); deze loopt parallel aan de Kempenweg. Let op de tegenliggers/auto's.
3. Rij op de Harnasweg RD tussen de paaltjes door, richting de rotonde. Deze neemt u driekwart richting Best, dit is de Bestseweg.
4. Ga daarna de 3^e straat LA (Raffendonkstraat).
5. De 1^e straat RA (Oude Bestseweg). Houd deze rechts aan, de weg gaat over in de Montfortlaan.

Aan de oude oprijlaan naar Huize Bijsterveld (**Montfortlaan 11**) ligt een oude tuinmanswoning. De gevelsteen boven de deur geeft als bouwjaar 1782 aan. Het rechts ernaast gelegen gebouwtje was in de vorige eeuw een smederij; waarschijnlijk al in de Middeleeuwen, toen woonde er volgens oude kronieken 'Jan die smed van Straten'.

Huize Bijsterveld (**Montfortlaan 12**) werd in de Middeleeuwen al genoemd als bezit van de hertogen van Brabant. In de loop der eeuwen heeft het verschillende families als eigenaar gehad. In 1903 werd Huize Bijsterveld verkocht aan de huidige bewoners: de Paters Montfortanen, die uit Frankrijk waren gevlucht. Deze paters hebben diverse studenten tot Montfortanen opgeleid.

Ook hebben de paters het huis flink uitgebreid. In 1907 de oostvleugel, in 1909 een nieuwe kapel, in 1930 de westvleugel en in 1957 het bezinningscentrum.

Opvallend zijn de zeer fraaie bomen op het voorterrein van Huize Bijsterveld. Zo ziet u een bruine beuk van meer dan 150 jaar oud met een stamomtrek van ruim 5 meter. Links daarvan een moerascypres en een hemelboom.

6. Aan het einde van de Montfortlaan gaat u LA (Straten). U komt nu in buurtschap Straten.

De woningen Straten 7, 8 en 9 vormen samen de zogenoemde Looienhurk. Hier werden vroeger eiken van hun schors ontdaan door middel van kloppen. Dit werd ook wel 'eken' genoemd. Uit de schors haalde men het sap, 'run' genaamd, om huiden te looien (verduurzamen).

7. Fiets door tot aan de St. Antoniuskapel in Straten.

De buurtschap Straten, met de St. Antoniuskapel, is een goed voorbeeld van een oud akkerdorp uit de 9e en 10e eeuw. Boerderijen zijn hier gebouwd rondom een driehoek, de zogenoemde plaatse, heuvel of opstal. Boerderij Straten 13 is een voormalige klompenmakerij, later als winkel in gebruikt tot ongeveer 1930.

De kapel is in het midden van de 16e eeuw gebouwd na een pestepidemie. De legende verhaalt dat tijdens de epidemie niemand de lijken durfde te begraven of zijn paard daarvoor beschikbaar wilde stellen. Op een gegeven moment zag men een wit paard lopen, kennelijk van niemand, waarmee men de lijken ophaalde totdat de pestepidemie voorbij was.

Als dank werd er een kapel opgericht, eerst van heiplaggen. In 1853 werd er goedkeuring verleend aan de buurbewoners Leonard Huijskens en Albert van de Ven om een stenen kapel te bouwen. Voorwaarde was wel dat er geen heilige missen in gelezen zouden worden.

De huidige kapel is in 1992 helemaal gerestaureerd.

8. Fiets RD en laat de kapel rechts liggen.
9. Vervolg uw weg door Straten en houd rechts aan. Dit is de Pallande.
10. Ga bij de 1^e verharde kruising RD. Dit is de Liempdsedijk.

Dit gebied heet Snepseind met schitterende boerderijen. Zie Liempdsedijk nr. 2 en 3. Het Snepseind is ook een restant van een akkerdorpje dat reeds bekend was vanaf de 13e eeuw. Hoewel oude contouren nog zichtbaar zijn, is de plaats verdwenen onder de weg waar u nu op fietst.

Liempdsedijk 2 is een typische langgevelboerderij van het latere type. Dit is een boerderij met een woongedeelte en stal achter elkaar onder één dak. De steen links naast de voordeur geeft aan dat hij dateert uit 1796.

Liempdsedijk 3 is een schitterende boerderij die dateert van ± 1700. Hier zit de voordeur nog in de eindgevel, dit is het zogenoemde driebeukensysteem.

In het midden 'den herd', aan de ene kant 'de geut' (keuken) en aan de andere kant 'een kamerke' (onderkelderde ruimte waarboven de 'opkamer' zat). Let ook op de fraaie bijgebouwen, deze zijn nog geheel in oude stijl.

Na Liempdsedijk nr. 8 ziet u links en rechts dammen, afgewisseld met sloten, ontstaan in de Middeleeuwen op bevel van Frederik Hendrik. De dammen zijn beplant met hout. Deze dammen noemt men rabatten of bedjes. Deze zijn in De Mortelen vrijwel overal te zien. Het was de enige manier om de moerasgrond rendabel te maken.

Let ook op de oude hooibeemden (grasland langs een beek dat te nat was om te beweiden, dus alleen geschikt als hooiland).

11. U vervolgt de Liempdsedijk en passeert de straat Woekense steeg.
12. Bij de houten slagboom rijdt u LA het onverharde pad op landgoed Heerebeek.

Dit landgoed is nu in bezit van het Brabants Landschap. Het werd al in 1303 genoemd in verhalen. Maar pas na 1400 zijn alle wetenswaardigheden geregistreerd, zowel over de pachten als over contracten en rapporten.

Aan het eind van de laan tegenover de grote vijver staat de zogenaamde Vlaamse schuur. Dit is één van de laatste Vlaamse kloosterschuren (tiendschuur) in Nederland. Tienden zijn heffingen tot 1/10 deel van de oogst die in deze schuren werden opgeslagen. Inmiddels is de schuur omgebouwd tot twee woonhuizen.

13. Aan het einde van de rechte weg bij de Vlaamse schuur gaat u LA.
14. U vervolgt het onverharde pad, dit gaat over in een verhard pad, zodat u de Van Coehoornweg aan uw rechter hand passeert. U komt zo op de Lopensestraat.

Aan de Lopensestraat 9 ligt boerderij 't Verbandsteker. Hier werd vroeger veen in blokken gestoken en te drogen gelegd op legakkers: zogenaamd mortelenturf.

Iets verderop in de Lopensestraat ziet u aan de rechterkant de duidelijke contouren van bolle akkers. Deze zijn ontstaan door ophoging met plaggen mest uit de potstal en de wijze van diep ploegen naar het midden toe.

15. Neem de eerste weg RA (Termeidesteeg).

Op nr. 2 van de Termeidesteeg ziet u een Einzelhof; een alleenstaande boerderij in nauwelijks ontgonnen gebied en gebouwd in de 17e eeuw. De boerderij was vroeger omgracht.

De laatste steenmarter werd hier in 1907 gevangen toen deze door de duivengaten (zie achtergevel) wou ontsnappen. Recentelijk is deze diersoort weer uitgezet in dit gebied. Rechts van de Fransman liggen nog enkele zeer oude beemden, typerend voor het vroegere landschap van De Mortelen

16. Ga einde van de weg LA (Oude Steeg).
17. Bij de splitsing RA. U laat de straat Sonderen links liggen.
18. Ga RD over de Oude Steeg en steek de straat de Fransman over.

Rechts van de Fransman liggen nog enkele zeer oude beemden, typerend voor het vroegere landschap van De Mortelen.

19. Ga aan het einde van de straat RA (Schanstraat).
20. Ga aan het einde van de Schansstraat, bij manege 't Vierspan, LA (Notel).
21. Neem de 1^e weg RA (De Korenaar).
22. Ga bij de molen RA (nog steeds De Korenaar).
23. Vervolg de weg over de Korenaar. Zit een knik in, links aanhouden.
24. Aan het eind van De Korenaar RD de Kempenweg oversteken. Ga LA op het fietspad.
25. Bij de volgende rotonde bent u weer op de St. Jorisstraat; het beginpunt van dit ommetje.

Dit ommetje wordt u aangeboden door IVN Oirschot.
Kijk voor meer excursies of groene activiteiten op:
www.ivn.nl/oirschot